

in corruptius gaudebunt. Tunc in momento, in ictu oculi, juxta Ezechielem, in campo pleno ossibus, mortuorum ossa ad ossa et nervi ad nervos, et juncturae ad juncturas denuo colligentur (*Ezech.* xxxvii); quia surget corpus spirituale quod seminatum est animale (*I Cor.* xv, 44): et resurgens a mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Tunc in articulo, in diluculo diei illius, veniente sponso, clamor magus omnes excitabit dormientes, et clamabit virtute magna et efficacissima: *Exite obviam ei*. Exite, dormientes, et in occursum Judicis festinate. Tunc plangent se omnes tribus terrae. *Tunc dicent montibus, Cadite super nos; et collibus, Operite nos* (*Luc.* xxiii, 30). Exite de tumulis quos conscientiae memoria non accusat, et videte Judicem bene sibi consci et boni meriti gaudentes.

6. Reprobos autem non tam voluntas quam potestas Judicis exhibebit, nec tam de monumentis exient quam trahentur. Merito dies illa, dies irae, dies calamitatis et miseriae, dies tenebrarum et caliginis praedicatur (*Sophon.* i, 15), in qua

713 *Judicii signo, tellus sudore madescet: Decidet e caelis ignisque et sulphuris amnis, Tartareumque chaos monstrabit terra dehiscens* (63).

Ignis enim ante Dominum praecedet, et inflammabit in circuitu inimicos ejus (*Psal.* xcvi, 3; *Luc.* xii, 49), quos tunc instar Sodomitarum inveniet nudos et intactos. Sic enim resurgentes ignis et sulphuris imber inundans igniet et comburet. Erit tunc omnino miserabile visu, quod incorruptibile et incremabile corpus ardebit, nec interibit: comburetur, nec minuetur. Capillus enim de capite non peribit; quia nil corporis, quod incorruptelam induerit, vel incidi poterit vel adari. Aspice Salamandram super ignitas et ardentes prunas illaeso corpore gradientem. Porro asbestus lapis talis fertur esse naturae, ut semel accensus inextinguibiliter ardeat, igne lapidi inhærente, nec tamen consumente (64). Tali vero modo, ut opinor, ignis ille sulphureus inflammabit inimicos Domini. Justos vero, sicut Babylonios tres pueros, non tanget omnino (*Dan.* iii), nec contristabit, nec molestiae quidquam inferet, cum reformabit Dominus corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suae. Rogo, quid inter haec erit mentis peccatoribus, qui nunc lætantur cum malefecerint, et exsultant in rebus pessimis? (*Prov.* ii, 14.) quid, inquam, animi tunc habebunt, ardentibus elementis, terra dehiscente, et hiatu terribili chaos demonstrante tartareum, consurgentibus mortuis, et Judice illo, cui Pater omne judicium dedit (*Joan.* v, 22), cum omnibus Angelis caelitus adveniente? Miserum me! dum hæc cogito et scribo, cor timore palpitat, hument oculi, et tribularer nimium, si nescirem misericordias Domini.

7. Verum ad propositum revertamur. *Tunc surre-*

(63) Vide Augustinum, De civitate Dei.

(64) Vide Augustinum, loco citato, lib. xxi, capp. 4, 5.

A *xerunt omnes virgines illae, et ornaverunt lampades suas*, id est conscientias, cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus: *Arguam te*, inquit, *et statuas te contra faciem tuam* (*Psal.* xlix, 21). Posuimus nos peccata nostra post dorsum nostrum dum hic viveremus, et tanquam de actibus nostris nulla esset ante tribunal Christi facienda discussio, per negligentiam peccata multa oblivioni tradidimus. Sed quid ait? *Statuas te contra faciem tuam*; id est totam vitam tuam, quidquid cogitatu actuque peccasti, ante tuæ faciem mentis adducam: quæ cum omnia simul videris, dicam: *Hæc fecisti et tacui*. Sic fieri arbitror hora illa, tale judicium fieri, Veritate, quæ Christus est, in cordibus singulorum judicante. Heu! quanta tunc in mentem venient, quæ nunc vel nulla putantes, inconfessa atque impurgata relinquimus! Quod metuens pius ac prudens rex Ezechias: *Recogitabo*, inquit, *omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* (*Isa.* xxxviii, 15). *Recogitabo*, id est iterum cogitabo; ne aliquid forte oblitus sim, neque aliquid injudicatum et indiscussum remaneat.

8. Ornant ergo lampades prudentes virgines oleo, quod in vasis reposuerant: sed fatuarum virginum lampades extinguuntur, et quia tenebrarum opera fecerant, in tenebris remanserunt. *Date nobis*, inquit, *de oleo vestro*. Stulta petitio. Vix justus salvabitur (*Petr.* iv, 18), et vix etiam sanctis justitiæ suæ oleum sufficit ad salutem: quanto minus et sibi, et proximis? Noe, Daniel, et Job, nec filium liberabunt: sed sicut anima quæ peccaverit ipsa morietur, sic anima quæ justitiam fecerit, sola salvabitur (*Ezech.* xviii, 4, 20-30). *Responderunt prudentes dicentes: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis*. Tardatum est: jam enim nequaquam justitiæ oleum venundatur. Jam Prophetae et Apostoli, alique doctores, qui hoc distrahere et habere venale solebant, a tali mercimonio quiescunt, nec jam ulterius dicunt: *Sumite psalmum, et date tympanum* (*Psal.* lxxx, 3). Quid plura? *Quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias*. Virgines ad nuptias intant, quas introduct Rex in cubiculum suum: quia earum speciem concepivit. Ibi de caelesti cella vinaria promitur et propinatur vinum novum, quod pariter bibet et monstrabit Filius hominis.

9. *Et clausa est janua*. Quæ janua? Illa quæ nunc patet venientibus ab Oriente et Occidente, ut recumbant cum Abraham, Isaac, et Jacob in regno caelorum: illa quæ ait, *Eum qui venerit ad me, non ejiciam foras* (*Joan.* vi, 37). Ecce quomodo patet nunc, quæ tunc in æternum claudetur. Veniunt homicidæ, et admittuntur; veniunt publicani et meretrices, recipiuntur; veniunt sodomitæ, molles, adulteri, fures, et quicumque hujusmodi, et patens eis janua non negatur. Multus enim est ad ignoscendum, præstabilis super malitia qualicumque et quantacunque. Tunc autem quid dicit? *Clausas est janua*. Janua pietatis et misericordiae Christi, quæ nunc lacrymis,

gemitibus, suspiriis et precibus poenitentium facile patet, clausa est. Nullius poenitentia, nullius oratio, nullius gemitus amplius admittetur. Clausa est illa janua, quæ Aaron post idololatriam recepit, quæ David post adulterium, post homicidium admisit, quæ Petrum post triam negationem non solum non

repulit, sed claves suas ei observandas tradidit. *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam*: quia vigilantibus et orantibus, non dormientibus et pigritantibus regnum caelorum præstatur per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

NICOLAI CLARÆ-VALLENSIS

SERMO IN FESTO SANCTI ANDRÆ (65).

Corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem (*Rom.* x, 10).

714 1. Et quietum studium, et attentum silentium, et tanta tanti viri solemnitas monent, imo compellunt aliquid dicere ad ostendendum gloriam deitatis, gratiam apostolicæ dignitatis, confessionis virtutem. Demus gloriam laudi ejus, quem laudant omnes gentes, qui ministros suos et laudat, et laudabiles facit. Ipse est cui assistunt Angeli ad audendam vocem sermonum ejus: qui stellas vocat et dicunt: *Adsumus*: cujus manus extendit caelos, qui fundavit terram super stabilitatem suam, qui graditur super fluctus maris, qui fecit mirabilia solus, in quem desiderant Angeli prospicere. Ipse est qui fecit omnia, et in omnibus quæ fecit, quæcumque voluit fecit. Huic servire regnare est, qui servivit pro nobis dura et gravi necessitate, et purpuram suæ divinitatis cilicio nostræ mortalitatis operiens, pauper et mendicus venit in regionem nostram. Numquid non ludus vobis videtur, Judæi, pagani, hæretici, et omnis illa subsannantium, imo insanientium turba, cum dicimus Filium Dei carnem, mortem, clavos et lanceam tolerasse? Ludus profecto est, unde sic nobis luditur, ut vobis illudatur. Unicus ille Sapiens hujus mysterii non ignarus, ludum istum eleganti sermone prælusit. *Delectabar*, inquit, *per singulos dies, ludus coram eo in orbe terrarum* (*Prov.* viii, 30). Lusit quippe *coram Deo*, cum carnem ex ejus præcepto suscepit; *et in orbe terrarum*, quia ad redemptionem orbis terrarum delectatus, dum uni tradit regnum caelorum, alteri de pectore suo reclinatorium facit.

2. *Et deliciae meae esse cum filiis hominum*. Putabam ego, Domine Jesu, quod deliciae tuæ essent esse non cum filiis hominum, sed cum choris Angelorum, ubi divinitatis gloria Thronis et Potestatibus admirandus superiorum oculos reverberas naturarum; ibi lucem inhabitas inaccessibilem, et circumstantiam clarissimorum luminum tui luminis obtegis majestate. Sed illa clementissima tua pietas, et be-

(65) Confer. cum sermone 40 De diversis.

nignitas adoranda, delicias suas dicit esse cum filiis hominum. Isti sunt filii hominum, qui speraverunt sub tegmine alarum tuarum, quos elegisti de plebe, quorum lavisti pedes, quibus tuum spiritum infudisti, qui fidem tui nominis quadrigis evangelicis per orbem quadrifidum portaverunt. Nota tamen quod dicit, non, **715** *Cum hominibus*; sed, *cum filiis hominum*. Ego puto homines ad veterem hominem; filios hominum ad filium hominis pertinere, juxta quam intelligentiam puer citharista sic intonat: *Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?* (*Psal.* viii, 5.) Videsne quia Deum hominis esse memorem, filium vero hominis se visitare confirmat? Præsumimus et speramus quia faciet nobis misericordiam suam in conspectu filiorum hominum, si interim protegat nos in absconito faciei suæ a conturbatione hominum. Igitur et Dominus nos, cujus schola est in terris; et cathedra in caelo, ex his omnibus quos elegit et præelegit, Andream elegit apostolum, cujus solemnitate et vocibus, et cordibus inelamamus. O dulcis Apostolus et primitiva vocatio Domini Salvatoris, qui in ipsum apostolicum chorum tanti prioratus insignitur fastigio! Non subterfugit nos, quia quodammodo tenerrimus est, et dulcior in cordibus fidelium, cujus passio tanta spiritus devotione distillat, ut mentes audientium adipe et pinguedine replere vileatur. Ude non immerito in singularem auctoritatis arcem suscepta est, quam qui viderunt scripserant orbi, et ministri fuere sermonis. Vocatio ejus, vita ejus et passio cognita sunt vobis: et nunc quid superest ut a me amplius expectetis?

3. Verumtamen movet me lectio apostolica, ut aliquantisper de ea vestrae reverentiae colloquamur. Ait enim: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in ipsum non confundetur*. Tria proponuntur hic: et corde credere ad justitiam, et ore confiteri ad salutem, et in illum credere, in quem qui crediderit non confundetur. Solum cor hominis capax est orationis et susceptibile mysteriorum Dei,

quod purgatum atque politum ipsam divinitatis substantiam considerat : etsi non comprehendit, apprehendit tamen. Cor est in pectore, anima in corde, mens in anima, fides in mente, Christus in fide. Et hoc est, puto, quod dicit Apostolus, *habitare Christum per fidem in cordibus nostris* (Ephes. III, 17). Hoc igitur in meracissimam eliquatum est puritatem, cum omnia mysteria christianæ fidei fide percipis inconcussa, nihilque est quod tibi dubitationem parit, licet non videas rationem. Hæc est consummata iustitia, perfecta veritas, et vera perfectio, si tamen oris confessio subsequatur. Fides enim cordis sine oris fide, aut nulla est, aut parva, Salvatore dicente : *Qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet* (Luc. IX, 26), etc. Et propheta : *Periit fides et ablata est de ore eorum*. Non dixit, De corde ; sed, *de ore* : quia nihil valet fides cordis sine fide oris, nec fides oris sine fide cordis ; cum ista iustitiam, illa donet salutem ; quia salus a iustitia, vel iustitia a salute separari non possunt. Crede ergo et confitere ; nihilominus confitere et crede : quia fides ad iustitiam, confessio fit ad salutem.

4. Et quandoquidem in hæc devenimus loca, et occasio confessionis se obtulit, reddendum est quod alibi promisimus, totumque conferendum quod de confessione sentimus. Patientes autem estote, et si forte protensus sermonem extendero, vos intendite quæ dicuntur, quia vestræ utilitati proferuntur. Via enim est sine qua nemo venit ad Patrem : quam qui perdidit, perdidit Deum. Cum enim de vitiorum abisso disponis emergere, ad illum præcipue sit refugium tuum, cui tua anima commissa est, quem imposuit Deus super caput tuum. Nec te moveat si illiteratus sit, vel indiscretus, quia hoc ipsum signum humilitatis est, quæ generat confessionem. Memento quia non est potestas, nisi a Deo, *Super cathedram*, inquit, *Moyse sedent Scribæ et Pharisei*. Et tu attende non ad sedentem, sed sedem ; cathedram, non personam. Quod si forte vel licentia ejus ad alium transfugere permittatur, tu tamen prius ei reveles tui cordis arcanum : quia non est plena salus, si ille fugitur aut contemnitur, cui adhærere, et quem honorare debueras. Quod si minus sufficiens tibi videtur ejus instructio, patet ad libertatem via, ut coram alio litterato atque discreto effundas cor tuum ; reservato illi privilegio suo, cui tu tuam animam commendasti.

5. Nec tibi blandiaris, si graviter peccanti levior poenitentia, vel a nesciente, vel a dissimulante dictatur, cum **716** in purgatoriis ignibus perficiendum sit, quidquid hic minus feceris, quia dignos fructus poenitentiae quærit Altissimus. Licet autem non evaserit manus Omnipotentis, qui tibi non plene consulit, tibi tamen ratio magistra præsidet, quæ te doceat tantum a licitis abstinere, quantum te meminerit illicita perpetrasse. A vestibulo igitur hujus sacratissimæ virtutis omnes illos excludimus, quos ad confessionem vel timor cogit, quia extorta confessio non est confessio ; vel aliorum accusatio tra-

hit, quia non est confessio, sed offensio ; vel sui excusatio ducit, quia non est confessio, sed defensio ; vel jactantia inanis rapit, quia non est confessio, sed illusio ; et si quæ aliæ pestes sunt, quæ obumbratorio velamine tanti sacramenti simulant sanctitatem. Cor in semetipso, et ex semetipso contritum et humiliatum, ad hujus purificationis potest ascendere puritatem. Ostendam tibi unum justorum justissime confitentem. Quæris quisnam sit ? Psaltes Domini est, *Dixi*, inquit, *Confitebor adversum me injustitiam meam Domino* (Psal. XXXI, 5). *Dixi*, hoc est, in corde proposui, non coactus, non compulsus, sed spontaneus. *Injustitiam meam*, ait, non alienam, adversum me arguens et accusans. Vides quia non timore alterius, vel ad alium accusandum, sed se ipsum sanctus Domino confitetur. Pro hujusmodi confessione *remittes tu, Domine, impietatem peccati mei*. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Hæc primum in corde germinat ad iustitiam, post hæc in ore nascitur ad salutem.

6. Primus ejus gradus est, cognitio peccati. « Initium salutis, » ait quidam, « notitia peccati (SENEC. in *Epist.*). » In hac cognitione videndum est quid egeris, quantis contumeliis affeceris corpus tuum, ambulans in passione desiderii, sicut et gentes quæ ignorant Deum, possidens vas tuum in immunditia et vilitate, non in sanctificatione et honore. Considerandum est etiam quid merueris ; ignem scilicet illum, qui paratus est diabolo et angelis ejus, et omnia genera poenarum, quæ in illis poenalibus locis emulantur et crescunt. Inspiciendum vero quid amiseris, bona videlicet illa quæ oculus non vidit, et auris non audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se.

7. Horum igitur omnium consideratione perterritus transi ad poenitentiam, ultricem vitiorum, altricem virtutum. Poeniteat te, quod tot et tantis flagitiis involutus, in luto fæcis et miseriæ diutius jacuisti. Poenitentiam agens corpus tuum contere, et furibundo carnis asello incentivorum semina subtrahens, poenitenda amplius non admittas, ne vulnus vulneri frequenter ingeminans, confringas ossa animæ tuæ, quæ custodit in justis Dominus : *Unum ex his*, inquam, *non conteretur* (Psal. XXXIII, 24). Nam hæc duo ita sibi invicem conjuncta sunt, ut quis se cognoscere non possit, nisi poeniteat ; et poenitere non possit, nisi se cognoscat.

8. Sic ergo tibi cognitus, et in te poenitens transvola ad tertium gradum, dolorem videlicet cordis ; et jam plantata erit iustitia plantatione illa, quam plantavit Pater tuus cælestis. Dole igitur quia Creatorem offendisti, cujus legem cælestia et terrestria præter te indefessa statione conservant : et in tanta republica Dei tu solus peregrinus es, et imperatoris majestatis decreta non curas. Surgat et acrior dolor, quod cum Creatore etiam Patrem offenderis, et illum patrem, qui tibi ministrat siderum cursus, fecunditatem terræ, fructuum ubertatem. Accedat et acerrimus dolor, qui pertranseat animam

tuam quod tantum benefactorem contempseris, qui dolorem crucis sustinuit, ne dolores inferni amplius sustineris. Sic igitur in interiori homine iustitia germinante, surculus erumpat in arborem, et loquatur lingua quod scientia loquebatur.

9. Quartus itaque gradus est confessio oris. Hæc pure facienda est : quia non est pars una peccatorum dicenda, et altera reticenda ; neque levia confitenda, et gravia diffitenda. Nec alter accusandus et ipse excusandus sed cum justo dicendum est : *Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis* (Psal. CXL, 4). Hæc enim sunt verba malitiæ, et gravis malitiæ, quæ gravior vel peior vir esse possit. Confitendum est et humiliter, ut idem sit in corde, quod sonabit in ore. Sunt enim nonnulli, qui narrare in confessionibus solent, quæ vel **717** argute litteratorio, et fortiter gladiatorio gessere conflictu, proh dolor ! sub humilitatis pallio superbiam inducentes, et putantes se posse vitare oculos Judicis cuncta cernentis. Nonne utique reges Saul et David redarguti a prophetis Samuele et Nathan, dixerunt, *Peccavi* ? et tamen Samuel audivit, *Transtulit Dominus regnum a te, et dabit illud æmulo tuo* (I Reg. XV, 28) ; et David, *Transtulit Dominus peccatum tuum, et non morieris* (II Reg. XII, 13). Quid est hoc, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde : et humilitas quæ in ore David, exstitit in corde, etiam radiavit ? Dicendum est et fideliter ut in fide Ecclesiæ credat sibi peccata dimitti, quia Cain et Judas pure et humiliter confessi sunt, sed nequaquam fideliter : quia alter eorum desperans ad laqueum cucurrit (*Matth. XXVII*) ; alter illud grande scelus evomuit, *Major est iniquitas mea quam ut veniam merear* (Gen. IV, 13). Mentiris latro, quia major est pietas Dei quam quævis iniquitas : quia miserationes ejus super omnia opera ejus.

10. Sequitur quintus gradus, maceratio carnis, quæ jejuniis, vigiliis attenuanda est ; ne nova prurigne ad voluptuosam revolet pravitatem. Hæc autem facienda est licentiose ; quia quod sine licentia fit, vanæ gloriæ deputabitur non mercedi. Occulte, ut nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Discrete propter debilitatem corporis, et multimodas infirmitates. Plerosque enim vidimus in principio conversionis ita discretionis infregisse repagula, ut laudum solemnibus inhabiles redderentur, et apparatu deinceps lautiori diuturnis foveri temporibus indigerent. Jam sic illuminatus procedet ad sextum, qui est correctio operis. Prohibe ergo linguam tuam a malo, operare quod bonum est, et sensuales motus tuos continentiae frenis infrena, et sic erat pax in terra carnis tuæ. Argue malos pro persona quam habes : et te præsentem iustitiam non sinas sepeliri. Veni ad septimum gradum : et hic est perseverantia bonitatis. Et in hoc septimo vocabit te Dominus cum Moyse de medio caliginis (*Exod. XXIV, 16*) : et in ipsam divinitatis substantiam interiores oculos infiges. Perseverantiam autem faciunt expectatio præmiorum, poenarum recordatio, primitiæ spiri-

tus et donum cælestis, de quibus loquitur Apostolus quod nec expertus ignorat, nec inexpertus intelligit (*Hebr. VI*). Stultitia est enim illi, et non potest intelligere quæ sunt spiritus Dei (*I Cor. II, 14*).

11. Audite et breviter quem oporteat ordinari ad dispensationem mysterii hujus. Oportet eum esse non minus litteratum quam religiosum, ut zelum Dei habeat, et secundum scientiam ; cum indiscreta religio magis obesse soleat quam prodesse. Litteratum ideo, ut sciat quid injungat, cui pareat, quando parcere debeat, quam consolationem proferat de Scripturis. Religiosum vero idcirco, et ut puras manus levet ad Deum, et pro peccatoribus fiducialiter intercedat. Videat autem ne unquam de his quæ sub signaculo confessionis accepit, aliquam faciat mentionem, vel alicui loquenti consentiat. Caveat etiam ne vilescat in conspectu ejus, qui etiam vilitatem ostendit : nec sit suspectus, nec de præterita futuram vitam æstimet peccatoris. Quod si fortuito de his quæ in confessione suscepit, causa coram eo fuerit ventilata, non tanquam conscius in partem declinet, sed quasi nescius judiciorum ordinem permittat exerceri. Habeat autem in voluntate compati, et liberare eum : et nitatur aliquid detrudere severitati, imitans dulcedinem Domini sui, de quo dicit sanctus : *Quoniam fecisti iudicium meum, et causam meam* (Psal. IX, 5). Sed proh dolor ! temporibus nostris, per universum mundum pestilentialis morbus excrevit, ut præferantur ecclesiis, quos nec scientia, nec vita commendat, cæci duces cæcorum, et præcipitati et ad præcipitium perducentes.

12. Audivimus de confitente, et de confessionem suscipiente : audiamus nunc quæ impediunt confessionem. Quantum colligere possum, quatuor præcipue occurrunt : pudor, timor, spes et desperatio. Nihil fortius ad expugnandum gratiam Dei quam pudor humanus ; quia dum erubescimus confiteri quæ commisimus, Deum minus quam homines reveremur. Hæc est confusio adducens peccatum (*Eccle. IV*). Opponamus ei considerationem rationis, reverentiam intuentis Dei, comparisonem majoris confusionis : ut enim confiteamur ratio monet, Deus cogit, qui vidit. Et si confundimur hic dicere, quid erit in illa magna confusione, ubi omnibus omnia patebunt ? Timor plerosque opprimit, ne gravi poenitentia percellantur, et perferre non possint. Vere qui timet pruinam, irruet super eum nix (*Job. VI, 16*). Hic considerandum, quam gravis sit poena gehennæ, quam longa, quam infructuosa : e contrario autem poenitentia præsens levis, brevis et fructuosa. Spes autem multos obruit, qui dum bona præsentium cupiunt, aperire conscientias suas volunt ; ne, si quales sint hominibus appareant, ac nulla præsentis vitæ bona conscendant. Quibus inculcandum est quia bona hujus sæculi parva sunt, incerta et momentanea : et illa illius vitæ maxima, et certissima et aeterna. Plurimos desperatio interficit, qui hoc solum metuunt, ne possint continere. Verum

est, quia peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit (*Prov. xviii, 5*). Hanc obterere debemus vigore confessionis, gratia humilitatis, et compassione illius cui aperimus conscientiam nostram. Sciendum autem quia alia est confessio quæ peccatum plangit, alia quæ laudem canit. Bonum animæ ornamentum confessio, quæ et peccatorem purgat, et justum reddit purgatorem.

13. Sequitur: *Qui credit in illum non confundetur*. Credere Deo, est verbis ejus fidem adhibere. Credere Deum, est confiteri ubique esse. Credere in

Deum, est omnem spem suam in illum dirigere. Deum et Deo credunt dæmones: sed in illum non credunt, in quem qui credit non confundetur; quia spem suam non ponunt in illum. Ecce quantum potui, etsi non quantum volui, de confessionis disserui Sacramento. Sed sermonem in longum protraximus, finem loquendi pariter audiamus. Det nobis credere ad justitiam, ore confiteri ad salutem, et in se credere, Sponsus Ecclesiæ, Filius Mariæ, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

EJUSDEM NICOLAI

SERMO IN FESTO S. NICOLAI MYRENSIS EPISCOPI (66)

Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum (Luc. xix, 12).

718 1. Nicolaus iste meus, imo et vester, electus ab utero, sanctus a puero, juvenum gloria, senum reverentia, sacerdotum honor, pontificum splendor, conventum nostrum sua lætificat festivitate. Hic est Nicolaus, cujus miracula per totam mundi latitudinem diffunduntur; quem laudat orbis terræ, et qui habitant in eo. Tot et tanta miracula cumulantur, ut omnes litteratorum argutie vix ad scribendum sufficiant, nos ad legendum. Et licet scholarium numerus in incude rhetorica sub Quintiliani vel Ciceronis malleis, tenuissimas orationum laminas extendat, superat tamen gloria confessoris vocem et mentem, linguam et conscientiam. Crebrescent enim quotidie miracula, nec requiescit spiritus Dei, ad memoriam militis sui, sua continuare miracula. Glorificatur in mari, laudatur in terra: in omnibus periculis invocatur. Denique qui descendunt mare in navibus, facientes operationes in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, et Nicolai per Dominum miracula in profundo. Nonne post memoriam Virginis singularis, tam dulcis pietas, vel pia dulcedo in cordibus fidelium observatur [*al. observatur*] ut in die tribulationis nomen Nicolai teneatur in ore, requiescat in corde? Si coruscationes fulgurant, et procellis detonantibus a supernis vindicta procedit, Nicolaus in patronum assumitur, Nicolaus dulciter invocatur. Si tempestas sæviens et crudelitas maris navigantibus intentantur,

719 Nicolaus flebiliter exoratur ut audiat; suppliciter invocatur ut veniat; ut eruat misericorditer acclamatur. Si pulsamur incommodis, vel offensus indolemus, statim sancti Confessoris nomen pro-silit in os nostrum, Nicolaus ingeminatur, patrocinium quaeritur Nicolai.

(66) Confer. cum sermone 42 De diversis.

B 2. Ne putetis autem me declamatorie loqui, vel venustate rhetorica verborum exaggerare splendorem; cum omnis mundus beneficia sentiat confessoris, nec sit qui abscondat se ab amore ejus. In testimonium sunt peregrinationes ad sanctum illius corpus a finibus terræ susceptæ, ut videantur quæ per eum fiant miracula. Non solum autem Christianis, sed et paganis in tantum reverentiam sancti nominis advolvit auctoritas, ut certatim confluant ad laudandum et glorificandum nomen sanctum ejus. Præcipue sacerdotum et clericorum turba tanta devotione circa cultum ejus afficitur, ut in toto orbe terrarum undique convadant et concurrant, ad obsequendum tantæ solemnitati. Lætantur pueri, juvenes congratulantur, ornantur virgines, senes exhilarantur, et omnis ætas personaliter [*al. personatim*] alludit. Unusquisque autem habet materiam gaudiorum, ut laudent pueri puerum jejunantem; juvenes, juvenem liberantem; virgines, virginum infamiam propulsantem; senes senis inopiam redimentem. Juvenes et virgines, senes cum junioribus laudent nomen ejus.

C 3. Sed nunc post actus ejus, Græcorum excellentibus linguis insigniter diffamatos, quid audeat sermo pauperculus babutare? Verumtamen ne tergiversationes inducere videar excusatorias, recurro ad evangelicam lectionem, et quod de communi accepi, profero in commune. Ait enim: *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum et reverti. Et ait servis suis: Negotiamini dum venio*. Secure negotiorum præcipiente Domino meo, nec timebo Psalmistam dicentem: *Quia non cognovi negotiationem, introibo in potentias Domini (Psal. lxx, 16)*. Non enim parvum mihi fiduciæ robur præ-

stat, quod ille summus Imperator negotiator meus factus est, et negotium meum sine otio egit quoad fuit in terris, et pretiosarum mercium sarcinas portans ad Patrem, ipsi vultui Dei, et quid emit, et quid redemit, et unde redemit, ostendit. Tu ergo illo negotioso, otiosus esse disponis, et illo laborante quiescere? Ipse venit negotiari in regionem longinquam; et tu ad regiones proximas ambulare contemnis? Aggredere et ingredi regionem dissimilitudinis, videlicet mundum istum; et vide quam frequentes ibi nundinæ, quantæ ibi germinant et regerminant vanitates. Prorsus dissimilitudinis, quia regionem similitudinis, ubi ad similitudinem Dei facti sumus, amisisse nos constat. Numquid non magna dissimilitudo de paradiso ad infernum, de angelo ad jumentum, de Deo ad diabolum?

B 4. Vade per forenses tumultus, et hinc inde decertantes circumspice, et quantum colligo, in tribus causis vacat omnis voluptas: alii divitiis, alii honoribus, alii gloriæ innituntur. Curris ad Indiam, Æthiopiam circuis, transis maria, et alium orbem tibi aperis navigando, ut divitias congreges. Fugis patriam, ignoras filios, divelleris ab uxore, et omnium necessitudinum oblitus, quæris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. Ascendis montes nive obsessos, et horribilem eorum altitudinem tanquam plana quæque perambulans. Faciem abyssi latentis non reputas, latronum gladios, et vias insidiarum quasi planas pertransis, oblitusque humanitatis tuæ, nec fulminantem cœli faciem, nec æstus vel frigora magni pendis: thesaurizas, et ignoras cui congreges ea. Nec deest plerumque potentia fortioris, qui detecta fronte capiat vel rapiat, et una hora pauperem et humilem te faciat, quem divitem et sublimem longa ætas provexerat. Filii hominum, usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, et quaeritis mendacium? (*Psal. iv, 3*). Audi et breviter de honoribus. Duceam te constituere; et data est tibi facultas ut miser sis, et amplius non quiescas. Cumulatur materia sollicitudinum, et inter ærumnas cor ipsum exedentes, necesse est vultum induere gaudiorum. Nunquam in honore sine dolore, in prælatione sine turbatione, in sublimitate sine vanitate quis esse potest. Miseri, juxta philosophum **720** mercedem miseriarum amamus, et ipsas execramur. Regum nobis animos induimus, et quidquid nobis ex voluntate non respondet, statim evocamus: nec communis recogitur humanitas. Et tunc est vermis arrodens qui conscientiam jugiter torqueat, timor potentiæ superioris. Hæc est justissima pœx, ut sic vivas cum inferiore, quemadmodum superiorem vis vivere tecum. Audi et de gloria. Si quaeris gloriam, omnibus invidiæ semina præbuisti. Inflatus es, et ventilatorio plenus spiritu dirumparis, nec attendis quod te sequantur, sed quot præcedant. Conglomerantur omnes ad detrahendum tibi, ad maledicendum linguas acunt; et argutissimus es, si vel manum vel linguam invidiorum possis evadere. Ecce unde gloriosus esse volebas, inglorius

A esse convinceris. Nullum enim inexorabili persequitur multitudo, quam illum qui sibi multitudinis arrogat principatum. Junge his tribus potentiam et voluptatem, quæ ipsa tenui et perfunctorio gaudio rapiuntur; et videbis quia copia pauper est, honor humilis, vilis gratia, potentia debilis, et laboriosa voluptas: ut, juxta Apostolum, omnem intellectum in Christi obsequium redigamus (*II Cor. x, 5*). Relege maximum illum latinorum philosophorum (Senecam), et in illius verbis meam invenies sententiam. Contemne igitur hæc omnia contemptibilia; et de his omnibus fac sarcinam tuam, contemptum mundi.

B 5. Decursa igitur hac regione, et, quod pretiosius est, inde sublatus, transi ad secundam, quæ est paradisi claustralis. Vere claustrum est paradisi. Hic prata virentia Scripturarum, præterfluens lacrymarum undositas, quam de purissimis affectibus amor ille cœlestis eliquat. Hic sunt arbores erectissimæ, chori sanctorum, nullaque est quæ non multa gaudeat fructus ubertate. Hic est sublimis illa mensa, in qua Deus est et cibans et cibus; munerans et munus, offerens et oblatum, convivans et convivium. Hic aggestæ sunt Omnipotentis divitiæ: hic refusa est gloria Angelorum. Putasne nullas hic esse nundinas, et otari illos qui habitant unius moris in domo? Videas hunc sacris lectionibus intendentem, illum incumbentem orationibus: hunc pro suis excessibus lacrymantem, illum in Dei laudibus exultantem: hunc vigilantem, jejunantem illum: et officio pietatis sibi invicem invidere. Nocte consurgunt ad confitendum ei, vespere et mane et meridie narant et annuntiat laudem ejus: et omnis illorum sedulitas in orbem divini rotatur obsequii. Curre ergo per omnes, curre per singulos, et de universis et singulis fac sarcinam tuam, formam vivendi.

C 6. Relicto ergo mundo, et modo vivendi suscepto, transi ad tertiam, quæ est regio expiationis. In hac benignus Pater examinat filios rubiginosos, sicut examinatur argentum; ducit per ignem et aquam ut educat in refrigerium. Triæ sunt distinctiones locorum, quas pro diversitate meritorum animæ sortiuntur. Ad cœlum namque statim volant, qui domicilio corporis usi sunt tanquam carcere, qui defæcatam puramque substantiam utriusque hominis servaverunt. E contrario, qui fecerunt usque ad mortem quæ digna sunt morte, locis gehennalibus sine misericordia deputantur. Qui vero neutrum sunt, sed sunt inter utrumque; qui mortalia quidem commiserunt, sed circa mortem pœnituerunt, penitentiam non explentes, indigni ut statim gaudeant, nec digni ut semper ardeant, loca purgatoria sortiuntur: in quibus flagellantur, sed non ad insipientiam sibi, ut extorti transferantur ad regnum. Pro his qui in cœlo sunt non est orandum; quia eos, non pro eis orare debemus. Pro his qui in inferno sunt suspendendæ sunt preces; quibus clausa est janua misericordiæ, et totius spes interclusa salutis. Pro illis